

In dit nummer:

- 303 (G) Een naam
H. Smit
- 304 Hoe lezen wij de Schrift (2)
J.C. Plooy
- 306 Leven in Oezbekistan (2)
P.J. van Kampen
- 309 Waarom ik geloof
wat ik geloof
H. Algra
- 312 Hulp op maat aan Hongaarse
gereformeerden
Johan Klein

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

De 'C'...

P. Kurpershoek, Hoofddorp

Veel ouders vinden het een lastige keuze. Naar wat voor school stuur je je kind? Een gewone (prot.) christelijke basisschool in de buurt? En dan maar afwachten of de christelijke identiteit een beetje wordt waargemaakt? Of wordt het een school van reformatische, gereformeerd vrijgemaakte of – daar is er ook een van – een heuse evangelische school. Vaak moeten de kinderen flinke afstanden afleggen om er te komen, maar je weet dan in ieder geval zeker dat het goed zit. Dat ze goed bijbels onderwijs krijgen van leerkrachten, die zelf geloven en dat in hun handelen op school laten merken ook.

Voor die laatste keuze is dus veel te zeggen en steeds meer ouders sturen hun kind(eren) naar zulke scholen.

Jammer

Ik vind dat jammer. Even afgezien van allerlei bijzondere redenen. Ik weet van ouders die voor een school met een duidelijke identiteit kiezen, omdat hun kind het op een gewone christelijke school niet kon bolwerken. Het viel daar als gelovig kind van gelovige ouders zo buiten de boot, dat de schoolprestaties daar onder leden. Alle begrip!

Ik vind het jammer als ouders voor een duidelijke school kiezen, vanuit de gedachte dat het op de gewone christelijke school toch wel niks zal zijn met de identiteit. Toegegeven, dat idee is helaas bepaald niet uit de lucht gegre-

pen. Op veel christelijke scholen is de 'C' een heet hangijzer, waar men zich liever niet aan brandt. Of vervult het de betrokkenen met grote verlegenheid. Of, het allerergste, een school die zich tegenover ongelovige ouders verontschuldigt voor de identiteit. Ach, je merkt er bij ons haast niks van, hoor! En toch, bij alle begrip, ik vind het jammer dat belijdende christenen in toenemende mate hun kinderen niet meer op de gewone christelijke school in de buurt doen. Jammer, omdat daardoor de uitholling, die van buiten de identiteit bedreigt, versterkt wordt.

Bedreigingen

Ik denk om te beginnen aan de decentralisering van het onderwijsbeleid. De landelijke overheid maakt plaats voor de gemeentelijke. Nieuwbouw en onderhoud van schoolgebouwen bijvoorbeeld komen voor rekening en verantwoordelijkheid van de gemeente. Daarbij kan worden afge-
weken van het *gelijke monniken, gelijke kappen-beginsel* dat sinds de schoolstrijd van begin deze eeuw de verhouding tussen bijzonder en openbaar onderwijs kenmerkt.

Een andere bedreiging is de bestuurlijke schaalvergroting. Eén bestuur met één school(tje), dat kan niet meer. Besturen van christelijke scholen moeten zo'n 2000 kinderen onder hun bestuurlijke hoede hebben. Voor kleine schoolverenigingen is er geen andere weg dan fuseren met genabuurde, soms zelfs Rooms Katholieke besturen.

Een derde bedreiging hangt met de voorgaande twee samen. Schoolbesturen moeten in toenemende mate uit professionals bestaan, of deskundigheid van buiten inhuren. Want anders wordt een bestuur onder de tafel gepraat bij onderhandelingen met bijvoorbeeld de gemeente. In die professionalisering gaat zoveel tijd en ener-

gie zitten, dat er geen bestuurskracht over blijft voor bezinning, bijvoorbeeld op de 'C'.

Dan wordt de identiteit ook van binnenuit bedreigd. Leerkrachten, die zelf niet of nauwelijks geloven, het in ieder geval moeilijk vinden er over te praten. Ouders, die met hun geloof geen raad weten en OR-vergaderingen op 'christelijke' wijze beginnen en sluiten met vaag-religieuze gedichtjes (Toon Hermans is favoriet).

Kansen

Ik heb steeds gesproken van 'bedreigingen'. Van buiten en van binnen. Tegen bedreigingen moet je je verdedigen. Daarom roep ik als bestuurder van een grote prot. chr. schoolvereniging positief christelijke ouders op hun kinderen op zulke scholen te doen en zelf ook actief te worden. In Ouder-
raad, Medezeggenschapsraad of Bestuur. Er is behoefte aan. Daarbij is de aanval de beste verdediging. De identiteit moet ter sprake gebracht worden op een geloofwaardige manier. Dat kan m.i. het best door die bedreigingen waarover ik het had als uitdagingen te zien. Kansen om het Evangelie opnieuw ter sprake te brengen bij mensen, die zelf niet meer weten wat ze er mee moeten. Maak de moeite van mensen om over hun persoonlijke geloof te praten bespreekbaar. Wij kunnen ze helpen (denk ik). Verzorg maar een goede opening of sluiting van een vergadering. Ik weet het, het is de weg van de meeste weerstand. Maar we hebben nu, nu er zoveel staat te veranderen in onderwijsland, een kans om te zorgen voor kwalitatief goed onderwijs, waarvan de verhalen en de boodschap van de bijbel op een natuurlijke wijze deel uitmaken. De 'C' hoort gewoon bij het uitstekende produkt dat christelijke scholen bieden. Daar mag je dan best reclame voor maken!

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redaktie

Ds. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redaktie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-620476
Telefax: 0513-627036.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redaktie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenoord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Tel. 0172-445872.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of f 104,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 65 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.
Opgave: telefoon 0513-620476; tele-
fax: 0513-627036; E-mail:
kmuller@epsilon.nl

- 7 sept. Gereformeerd Appel, Amers-
foort
- 3 okt. Vrouwencontactdag te Dron-
ten; info: 0321-314081
- 26 okt. Centrale Diaconale Conferen-
tie te Zwolle
- 2 nov. Landelijke Ouderlingenconfe-
rentie te Utrecht
- 9 nov. Zendingsnajaarsvergadering
Leerdam met samenwer-
kende kerken

Bent u al lid van de Pers- vereniging

die *Opbouw* uitgeeft? De contribu-
ties van leden dragen bij aan de
instandhouding van ons blad. U
wordt lid als u min. f 25,- over-
maakt op giro 404945 tnv
Opbouw, Nieuwerkerk/IJssel, met
vermelding: 'Persvereniging'.

Avondmaal

I

*achter de Tafel van de Heer
mag ik weten dat het feest is*

*ik moet mezelf wel steeds weer voor-
houden:
we mogen samen eten en drinken,
een bruiloftsmaal notabene!*

*dat vraagt om een bevrijdende lach,
een opgelucht lied en glanzende ogen
waarmee we elkaar aankijken.*

*achter de Tafel van de Heer
zit ik mooi te kijk
met mijn geforceerde glimlach
tegenover die sombere
of op hun best genomen: ernstige
gezichten*

*nee, het wil maar geen feest worden
en niemand heeft daarover binnenpret.*

*in de buurt van de Gastheer
schaam ik me
wel eens
voor wie er
met mij
feestvieren, zogezegd.*

II

*eerst sta ik daar
alleen
achter die Tafel, zorgvuldig gedekt
met smetteloos wit,
met zilveren bekers en schalen,
een kan.*

*eerst sta ik daar
alleen
en bezweer de Heer
om door dat gewone heen
als een vlam bij ons
op te laaien
dan nodig ik uit
om te komen,
gezellig, in de kring*

*dan maak ik van een reepje witbrood
stukjes,
en schenk vervolgens uit een kan
een beker vol tot aan de rand*

*dan neem ik de oude
vertrouwde woorden in de mond:
'volkomen verzoening', zeg ik,
en ik geloof mijn eigen oren niet*

*ik zie brood rond gaan
op schalen,
bekers gaan van hand tot hand
en ik weet niet wat ik zie:
ineens is het feest.*

Ad Geerlings

uit: *Een Wak in mijn ogen*, Kok, Kampen

(G)een naam!

„En er was een rijk man,

En er was een bedelaar, Lazarus genaamd,” Lukas 16:19-20

H. Smit, Papendrecht

We plegen het gedeelte Lukas 16:19-31 samen te vatten onder het zinnetje 'De rijke man en de arme Lazarus'. Daarbij mag het ons niet ontgaan, dat de beide 'polen' van deze betiteling niet in evenwicht verkeren.

Terwijl de Here aan de arme man een naam geeft – Lazarus – moet de rijke man het zonder naam doen. Hij is 'een man', 'N.N.'. Hij blijft anoniem. Juist dat verschil brengt ons tot de vraag: Waarom de ene wel en de andere niet?

Waarom wèl?

Ja, de arme man krijgt van de Here een naam. Een heel mooie naam! Lazarus – Eleazar – 'Gos is Hulp!'. Waarom?

Zijn droevige omstandigheden worden ons getekend: Bedelaar – zweren – neergelegd bij de poort van de rijke (Hij kon kennelijk niet lopen) – likkende honden als gezelschap! Wat een ellende! Waarom dan zo'n mooie naam?

Wat is eigenlijk een naam? Een naam behoort te zeggen wie en wat de drager van die naam is. De naam behoort een 'openbaring' te zijn, waarin de drager 'opengaat' voor zijn omgeving. Wat er in hem zit, wat we van hem verwachten mogen, wat het 'wezenlijke' in hem is, ... het komt alles in de naam naar buiten toe.

Zo gaf Adam namen aan de dieren – Gen. 2:19.

Zo liet God zelf weten, dat Maria's Zoon de naam Jezus moest ontvangen – Matth. 1:21, Luk. 1:31.

We keren terug tot de arme man van Lukas 16. We zijn geneigd te zeggen, dat we hem uit zijn omstandigheden volledig kennen! Bedelen – gehandicapt zijn – onder de zweren – honden als enig gezelschap.

Daar is het mee gezegd! Dat is hij! Zo

staat – liever: ligt! – hij voor ons. Over en uit! Sluiten! Wat valt er meer te zeggen?

Maar ... daarmee is het níet gezegd! Zo denken we hem te kennen, maar zo kennen we hem níet! Het wezenlijke van die arme man is ons totaal voorbijgegaan! Dat wezenlijke wordt ons voorgehouden in zijn naam! Inderdaad, een openbaring! Wie zou dat gezegd en gedacht hebben? 'God is Hulp'. Voorwerp van de genadige hulp van de Here!

Het gaat er bij de naam immers niet om wat wij met onze oppervlakkigheid van iemand maken. Neen, het gaat erom wat Góð van hem maakt. Wat is die arme in het oog van God, in het plan van God, in de liefde van God? Voorwerp van Gods hulp, bij al zijn ellende!

En dát is het wezenlijke. Dát heeft eeuwigheidswaarde, zoals het vervolg ons laat zien. Lazarus – In zijn naam steekt de arme en ellendige man

*Omdat God
niet kan geven
wat niet van Hem
gevraagd is!*

torenhoog boven zijn armoede en ellende uit! In zijn naam zit profetie, verwachting! Wat heeft hij nog tegoed! Een eeuwig tegoed!

Daarom moet de arme man zijn naam ook hebben. Anders zouden we van al die ellende zijn naam maken. Dat is hij!

Daarmee is alles gezegd! De naam: Openbaring. Opening. Verrassend. Verblijdend.

Waarom níet?

Dan wenden we ons tot de rijke man. Schijnbaar zo eindeloos veel gelukkiger dan Lazarus. Maar hij krijgt geen naam. Hij blijft anoniem! Hij is 'N.N.' voor ons. Waarom geen naam?

We horen het één en ander van hem: Gekleed in purper en fijn linnen – elke dag schitterend feest!

Waarom geen naam? Omdat purper,

linnen en feesten in feite zijn naam al zijn. Daarin staat hij voor ons! Dat is het met die rijke man. Over en sluiten! Uit! Inderdaad, alles is hiermee gezegd!

Purper – linnen – feesten – een brokje dat er heus nog wel afvalt voor de armen!

Een naam hoeft er niet bij. Er is niets, waarin hij boven zijn levensomstandigheden uitsteekt. Er is geen hogere toon dan purper, linnen, feestgedruis! Dat is hij!

Als dat nu alles is...!

We mogen er wel goede aandacht aan besteden dat de Here zo anders oordeelt dan wij plegen te doen. Wij zeggen: Ach, een verheven beeld krijgen we nu wel niet van die rijke man. De levensernst mocht wel eens wat meer in zijn levensvoering uitkomen. Purper, linnen, feesten – het kon best wat hoger en dieper.

Maar ach, voor de middenstand van zijn dagen was die rijke man zo gek nog niet. En de kennissen van Lazarus wisten toch kennelijk geen betere plek om als bedelplaats te dienen dan de poort van diezelfde rijke man! Dat zegt toch ook wel weer iets! Als er niet méér van hem te zeggen valt, zo besluiten we gewoonlijk ons verhaal, dan valt het toch eigenlijk nog wel mee!

Maar de Here oordeelt geheel anders! Als er niet méér van iemand gezegd kan worden dan purper, linnen en feesten, wat is dat dan vreselijk! Wat is dat uitzichtsloos! Opgesloten in de rijkdom en de weelde! Geen antwoord op de vraag: Waar gaat de reis heen? Een doodlopende weg! Niets wat boven de omstandigheden van rijkdom en weelde uitsteekt! Niets wat blijft staan als rijkdom en weelde hem ontvallen!

Heerlijke en verschrikkelijke eenvoud!

Het lot van de arme en de rijke man wordt ons verklaard op een heerlijk eenvoudige en op een verschrikkelijk eenvoudige manier!

De rijke heeft het goede tijdens zijn

leven ontvangen en Lazarus het kwade; nu wordt Lazarus vertroost en is de rijke in de pijn! Zo zegt Abraham het. Vreemd. Het lijkt haast een mechanische omkering, waarin het goede en het kwade nu eenmaal allebei hun plaats moeten krijgen! Zo is het natuurlijk niet!

De arme man droeg zijn naam als een profetie, een belofte, een gebed. En dat terwijl zijn levenslot vreselijk was. voor God was het – met eerbied gezegd – een natuurlijke zaak, dat de grote omkering zou komen. Lazarus had alles nog tegood!

Maar was het ook een natuurlijke zaak, dat bij de rijke man alles zou worden omgekeerd?

Hoe zit dat dan?

En hoe kan de bij zijn leven-op-aarde reeds puissant rijke Abraham dat zo zeggen?

We kunnen het, denk ik, zo formuleren: Toen de rijke man stierf was de overvloed van Gods goede gaven voor hem uitgeput. Waarom? Omdat God niet kan geven wat niet van Hem gevraagd is! Als de rijke man al gebeden heeft – hij was tenslotte ook een zoon van Abraham (24, 27) – dan heeft hij toch enkel gevraagd of alles zo blijven mocht als het was! God als prothese voor onze gang naar het volgende pak en naar het volgende feest! Als Gods eeuwige vrede, zijn eeuwige gemeenschap niet begeerd wordt, dan staat de Here zelf met lege handen, als wij het aardse toneel moeten verlaten. Als we in onze wensen niet uitsteken boven onze omstandigheden van nu, wat kan de Here ons dan geven, als die omstandigheden ons ontvalen? Nooit eens zeggen „Uw goeder-tierenheid, o God, is beter dan het leven met al zijn inhouden!” wat is dat vreselijk! En welk een vreselijke eenvoud zit er dan in Gods gerechtigheid!

Onze naam

Hoe heet u? Hoe heet ik? Zijn onze levensomstandigheden een cocon waarin we opgesloten zitten? Gaan we daarin op? Of zijn er in al die omstandigheden openingen? Openingen naar boven toe – ons gebed dat uitgaat boven de vraag om handhaving van onze 'status quo'! Openingen naar voren toe – we zijn op reis naar Sion (Psalm 84:8) waarbij Gods gaven ons als 'reisgeld' dienen! Opgaan in het hier-en-nu-voorhandene, het is tegelijk een daarin ondergaan! Er bovenuit! Lazarus! God is Hulp!

Hoe lezen wij de Schrift? (2)

J.C. Plooy, Zoetermeer

In het eerste deel van deze reeks heb ik de vraag aan de orde gesteld, hoe de Bijbel ons inzicht kan verschaffen in Gods wil voor ons leven. We zagen dat het niet mogelijk is, Gods wil voor ons leven rechtstreeks uit de Bijbel te halen. Toch kunnen wij de wil van God wel degelijk uit de Schrift leren kennen. In dit tweede deel moet daarom de vraag aan de orde komen, hoe de Schrift, ondanks haar historisch karakter, toch het gezaghebbende Woord van God voor ons leven kan zijn. Hoe moeten we de Bijbel lezen?

Ik denk dat het op dit punt goed is, nog eens stil te staan bij het kader waarin deze vraag opkomt.

We worden in het leven geregeld met vragen geconfronteerd die te maken hebben met de manier waarop wij, als christenen, ons leven behoren in te richten en bepaalde verschijnselen behoren te beoordelen. Nu eens hebben die vragen betrekking op wat we moeten *doen*, bijvoorbeeld bij welke kerk we ons moeten aansluiten, hoe we moeten omgaan met de televisie, met genotmiddelen en met ons geld, welke beslissingen we moeten nemen in ons werk, hoe we met andere mensen moeten omgaan en of we ons beschikbaar moeten stellen voor een kerkelijk ambt. Dan weer worden we geconfronteerd met vragen die betrekking hebben op de wijze waarop we bepaalde verschijnselen moeten *beoordelen*, bijvoorbeeld hoe we moeten aankijken tegen ongehuwd samenwonen, euthanasie, echtscheiding, de gelijkstelling van mannen en vrouwen in het kerkelijke ambt, de verharding in de samenleving of de ontmanteling van de verzorgingsstaat.

Als wij ten aanzien van dit soort vragen onze weg proberen te zoeken en daarbij bedenken, waartoe wij in Christus gerechtvaardigd zijn, dan komt vanzelf de vraag op: Wat zou *God* willen dat ik deed – wat zou *God* van dit verschijnsel vinden? Er staan ons drie wegen open om die vraag te

beantwoorden: Bijbelstudie, zelfbe-zinning en gebed. Als het goed is, komen deze wegen in onze dagelijkse 'stille tijd' samen.

Persoonlijke en publieke sfeer

Bij de beantwoording van strikt *persoonlijke* vragen ('wat moet *ik* doen'), ligt de nadruk meer op de zelfbe-zinning en het gebed. We lezen ook in de Bijbel, maar dat draagt meestal niet zozeer het karakter van een Bijbelstudie als wel van een hulp bij de zelfbe-zinning en het gebed. Naar mate de vragen echter een meer *publiek* karakter krijgen ('wat moeten *wij* doen', of 'wat moet *men* doen'), zoals in kerkelijke en politieke discussies, verschuift de nadruk naar de Bijbelstudie. Dan gaat het beroep op de Schrift een grote rol spelen, omdat we behoefte hebben aan een objectief criterium om uit te maken, of wat iemand als de wil van God beschouwt ook werkelijk de wil van God *is*. We vinden dat objectieve criterium in de Schrift.

Het is van belang om dit onderscheid

Het is van belang om dit onderscheid tussen persoonlijke en publieke levensvragen in het oog te houden

tussen persoonlijke en publieke levensvragen in het oog te houden. Want het hele vraagstuk van het gezag van de Schrift – waar het in dit artikel toch in wezen om gaat – speelt eigenlijk alleen in de *publieke* sfeer, met name in de kerk. In de persoonlijke sfeer is doorslaggevend, welke overtuiging in gebed en gelovig luisteren naar de Schrift langzamerhand in ons groeit. Of de Schrift daarbij op een juiste wijze wordt uitgelegd en toegepast, is niet van wezenlijk belang. Beslissend is, dat we ons, op onze eigen wijze luisterend naar de Schrift, hebben laten overtuigen (vgl. Rom. 14:5)¹.

Anders wordt het, als we beslissingen moeten nemen die ook gevolgen hebben voor *anderen*, bijvoorbeeld als we

ons standpunt moeten bepalen in kerkelijke kwesties of ten aanzien van verschijnselen in de samenleving, of als we als gezagsdragers een oordeel moeten geven over het gedrag van anderen. Dan komt het erop aan, ons niet alleen te beroepen op datgene wat we in onze persoonlijke overtuiging als de wil van God menen te zien, maar wat *op grond van de Schrift* moet worden gezien als de wil van God voor ons leven, ook voor het leven van de *ander*. Het is in deze *publieke sfeer*, dat het erop aankomt de Schrift op een juiste manier te lezen en toe te passen, omdat we anders onbewust de fout kunnen begaan, in 's Heren naam aan anderen een gebod op te leggen dat in wezen slechts onze *eigen* opvatting is.

Sleutelwoorden

Daarmee kom ik dan weer op de hoofdlijn van mijn artikel: Hoe moeten we de Schrift lezen en toepassen? Hoe verschaft de Schrift ons inzicht in de wil van God voor ons leven? Als de Bijbelse normen en leefregels ons niet rechtstreeks voorschrijven hoe we naar Gods wil behoren te leven, hoe kunnen we dan toch belijden dat de Schrift het gezaghebbende Woord van God is, ook voor *ons* leven?

Ik denk dat we ten aanzien van deze vragen een stuk verder komen met behulp van de sleutelwoorden *omgang* en *Wijsheid*.

De Schrift is tot stand gekomen in de omgang van God met zijn volk. Zij is de uitdrukking van die omgang in menselijke taal, weergegeven door profeten, kroniekschrijvers, dichters, apostelen en evangelisten. Zowel in de omgang zelf als in de neerslag daarvan in de Schrift openbaart God Zich aan zijn volk, laat God zich kennen. Met name in de vorm van normen en leefregels (maar daarnaast ook in zijn handelen) laat God weten, wat Hij van zijn volk verlangt. Deze wil is niet bedoeld als een abstracte wet voor alle plaatsen en tijden, maar als zijn wil in de concrete situatie waarin Hij met zijn volk omgaat.

Maar tegelijk toont God in die concrete, op de historische situatie betrokken wil zijn Wijsheid ten aanzien van de mens. En deze Wijsheid is, anders dan de concrete normen en leefregels waarin zij wordt uitgedrukt, *niet* aan plaatsen en tijden gebonden. Want zij is God Zelf, die gisteren en heden Dezelfde is. Dezelfde Wijsheid geldt voor vandaag en morgen evenzeer als voor het verleden en wijst daarom ook *ons* de weg die we moeten gaan. Van-

uit die Wijsheid kunnen we Gods wil voor ons leven leren kennen – tastenderwijs, zeker, maar toch met de zekerheid van het geloof.

Met het sleutelwoord *omgang* doen we recht aan het *historisch* karakter van de Schrift. De Schrift is niet als een abstract gegeven van 'boven' gekomen, maar vormt de neerslag van de concrete omgang van God met zijn volk in de geschiedenis. Zoals een vrouw haar man kent, zo kent Gods volk de Here. Zoals de vrouw op grond van haar kennis van het karakter van haar man van tevoren weet hoe hij over iets zal denken, zo weet Gods volk dat van de Here op grond van de Wijsheid die Hij in de Schrift heeft geopenbaard, kan zich niet verontschuldigen met het excuus, dat hij Gods wil niet kon kennen omdat deze

Met het sleutelwoord Wijsheid doen we recht aan het blijvende in Gods wil

niet rechtstreeks in de Schrift te vinden is.

Met het sleutelwoord *Wijsheid* doen we recht aan het *blijvende* in Gods wil. Dat blijvende vinden we niet in concrete Bijbelse normen of leefregels. Juist omdat die normen en leefregels telkens concreet betrokken zijn op de historische situatie waarin zij gegeven zijn, gelden ze niet voor alle plaatsen en tijden. Andere situaties vragen om andere regels, omdat regels die in de ene situatie heilzaam zijn in de andere situatie juist een averechts effect kunnen hebben. Jezus toont dat duidelijk aan in Matth. 19:3-9.

Mozes had de mannen geboden hun vrouw bij echtscheiding een scheidsbrief mee te geven. Dat was in die tijd heilzaam voor de vrouw. Maar na verloop van tijd ging dit gebod zich tegen de vrouw keren, omdat de mannen de scheidsbrief gingen zien als een vrijbrief om naar eigen willekeur van hun vrouw te scheiden. Daarom vervangt Jezus het gebod door een *ander* gebod: gij zult in het geheel niet scheiden.

Op dezelfde manier kunnen wij vrijmoedigheid vinden om, uitgaande van de Wijsheid die God in zijn normen en leefregels heeft getoond, te zoeken

naar andere normen en leefregels waarin voor onze tijd *dezelfde* Wijsheid tot uitdrukking komt.

Kernvragen

Door beide sleutelwoorden te hantieren, kunnen we recht doen aan het gezag van de Schrift als het geschreven Woord van God, zonder het historisch karakter van de Schrift te veronachtzamen.

We moeten ons dan telkens twee dingen afvragen:

1. Wat openbaart de Schrift van Gods Wijsheid in de situatie waarin het Schriftwoord geschreven werd? en

2. Wat betekent diezelfde Wijsheid voor onze situatie hier en nu?

Door deze vragen consequent te onderscheiden, ontkomen we aan de problematiek van de hermeneutisch georiënteerde theologie (die de kennis van Gods wil afhankelijk stelt van de eigen culturele 'verstaanshorizon'), zonder te vervallen in het biblicisme, dat Gods wil rechtstreeks uit de Bijbel meent te halen. We vinden in de Schrift een objectief kenbare en gezaghebbende maatstaf voor ons handelen, maar niet één die kritiekloze onderwerping vraagt aan een eens geschreven letter. Het is een maatstaf die in wezen niets anders is dan God zelf, die ons in Christus heeft vrijgekocht en voor wie wij daarom in liefde willen leven zoals Hij het in zijn Wijsheid heeft bedoeld.

In het volgende nummer hoop ik beide vragen nader uit te werken.

Noot

1. In verband hiermee vraag ik mij af, of mannen en vrouwen vandaag de dag werkelijk moeite hebben met de tekst dat de man het 'hoofd' is van zijn vrouw. Ik denk dat die moeite pas opkomt in de discussie in kerkelijke kring, dus in de publieke sfeer. In de persoonlijke sfeer speelt veel meer, hoe de onderlinge taak- en rolverdeling zal zijn. En daar komt men vandaag de dag na wat gesprekken wel uit, zonder zich te bekreunen over de precieze betekenis van het hoofdschap van de man en de onderdanigheid van de vrouw. Zo verklaar ik ook de opmerking van ds. Mudde, dat „veel christenen de gelijkwaardige omgang tussen man en vrouw in dankbaarheid beleven, met een volstrekt rein geweten en als een gave van God” (J.M. Mudde, 'Verwetenschappelijking van het geloof?', Opbouw, 39e jaargang (1995) nr. 12, p. 226). Ik geloof inderdaad, dat op dit punt in de persoonlijke sfeer lang niet altijd een spanning met de Bijbel wordt ervaren. Dat komt denk ik, doordat de Bijbel in de persoonlijke sfeer een veel minder objectieve rol speelt dan in de publieke sfeer.

Leven in Oezbekistan

2. Boeiend verleden, onzeker heden

P.J. van Kampen, Ede

Oezbekistan heeft een boeiend en ook turbulent verleden gehad. Gelegen in de nabijheid van het Aralmeer, kende het een aantal beroemde steden aan de Zijderoute, die het nabijgelegen China verbond met Perzië, Mesopotamië, Turkije en Rusland. Maar ook het heden is de moeite waard. Dit deel van Centraal-Azië maakt in de tijd na de Perestroika een ontwikkeling door waarvan nog helemaal niet duidelijk is waar die toe zal leiden.

Zichtbaar recent verleden

Vanaf het begin van de jaren '20 tot 1991 hoorde Oezbekistan tot de Sovjet-Unie. Dat is goed te merken aan het straatbeeld van de hoofdstad Tsjkent. Er zijn daar nog steeds heel veel Russen en Russinnen te bespeuren en met Russisch komt men er vermoedelijk verder dan met Oezbeeks of Tadjieks. Bovendien is de na 1966 weer opgebouwde stad (toen ca. 70% door een zware aardbeving met de grond gelijk werd gemaakt!) architectonisch nog steeds voor een deel een 'communistische' stad zoals we ze ten Westen van de Oeral kennen. Overal is de onaantrekkelijke bouwstijl te zien die de Sovjet-Unie en het Oostblok kenmerkt. (Dan te bedenken dat de Sovjet dichter Ernest Neizvestnyi in de Revolutietijd een gedicht schreef met de regels: „Wij zullen steden bouwen als bloemen, met pleinen als bloemblaaden!” Waar zijn in voormalig communistisch gebied dan toch die 'bloemen en bloemblaadjes' te vinden?)

Lenin exit, opkomst van Timoer

De invloed van de voormalige Sovjet-Unie is zienderogen aan het tanen. In het centrum van de hoofdstad Tsjkent stond een groot beeld van Lenin, maar overal in Oost-Europa en, naar nu blijkt, ook in Centraal-Azië is de vader van de Russische Revolutie naar de zijlijn verhuisd. (Er moet ergens in de regio een gigantische stortplaats zijn voor alle afgedankte Marx- en Lenin-beelden, denk ik. Ik zou er wel een voor in m'n tuin willen

hebben, alsie niet te duur was, maar waar vind je ze?) Interessant genoeg, staat op Lenins plekje in het park, waar een aantal met veel schaduwwrijke bomen omzoomde lanen samenkomen, nu een imposant ruitersstandbeeld van Timoer Lenk, de Mongoolse veroveraar uit de eind 14e, begin 15e eeuw. Een brute veroveraar, naar mijn mening, die ik goed funderen kan. 'Wellicht een grote schurk', hoor je de Oezbeken denken. 'Emir Timoer', zoals hij hier heet, is namelijk geboren in Shahrissabz (het kostte even moeite om die naam zonder haperen uit te spreken) een plaats op vijf uur rijden van Tsjkent. De plaats om te bezoeken, als je wat van Timoer wil weten (en ook als je dat niet wilt!) is echter niet Shahrissabz, waar hij ter wereld kwam, maar Samarkand, waar hij ooit in grote pracht en praal resideerde. Samarkand, waar de karavaanroutes uit Centraal-Azië bijeen kwamen. Uit het Oosten kwam (en komt!) de weg van Peking via Kashgar in Sinkiang, West-China. Westelijk voerde en voert de weg verder via Boechara, die islamitische oase, gelegen tussen twee woestijnen, de Kizyl Koem en Kara Koem. Dan gaat de weg verder naar Merv in Turkmenië en naar Isfahan in Perzië of Bagdad in Irak. En dan is er die andere weg, in de richting van Balkh in het huidige Afghanistan en dan verder naar het exotische Pakistan en India. Een beetje romantisch hart gaat dan wel extra hevig kloppen.

Samarkand

„Samarkand en Boechara! Dat zijn de plekken om te bezoeken”, dacht ik tevoren en het was ook zo! Onderweg naar Samarkand wierpen mijn vriend Jenö en ik wat smachtende blikken op de bergen die zich lichtblauw verhieven in wat al Tadjikistan heet, een zeer romantische – en uiterst onrustige – regio. Maar Samarkand zelf is meer dan de moeite waard, al werden we al met-al nog meer geboeid door Bucharra, die plek waar 150 jaar geleden die merkwaardige en excentrieke ds. Joseph Wolff belandde, over wie het in het vorige artikel ging. Meteen bij aankomst in Samarkand vraagt een enorm complex onze aandacht. Het staat in de steigers, zoals

Foto: Open Doors

Sitora van 11 en Mohigul van 12, twee meisjes die studeren aan de vrouwenmadrassa.

veel in Oezbekistan op het ogenblik. Overal wordt gebouwd of gerestaureerd. De moskee van Bibi Chanoem, de favoriete Chinese vrouw van Timoer Lenk, rijst 40 meter boven het straatpeil uit. Uiteraard had de heerser meer dan één vrouw, maar Bibi Chanoem was favoriet. Dus bouwde hij een moskee van immense omvang en indrukwekkende schoonheid; het complex is zeer symmetrisch gebouwd met bewust een paar kleine oneffenheden. 'Alleen Allah is volmaakt', was een gevleugeld gezegde dat aan vroegere bouwmeesters werd meegegeven. Het bouwwerk mocht dus nooit geheel perfect zijn, met opzet! (Datzelfde gegeven zie je ook in de opzettelijke weeffout die in een Perzisch tapijt gemaakt wordt.) Verderop staan nog andere mausolea, alle van zeer grote afmetingen. De Registan is vooral imponerend, vermoedelijk het meest grootse complex in heel Centraal-Azië! Drie schitterende gebouwen, wel 25-30 meter omhoog rijzend, staan aan drie zijden van een zo gevormde zeer ruime vierkante binnenplaats. Wie symmetrie mooi vindt moet maar eens in Samarkand gaan kijken! Versierde muren vol ingewikkelde bloemmotieven op de hoge tympanen boven hoge 'iwans' (diepe nissen die de hitte buiten moeten houden) zijn prachtig bewaard gebleven; eeuwenoude geglazuurde tegels geven prima zicht op de verfijnde kunst die de Islam in deze regio voorgebracht heeft. Al is er ook nog veel in haast ongerepte staat bewaard gebleven, er wordt toch overal restauratie-

Overall wordt druk gerestaureerd. We zien tegelontwerpers, houtsnijders en halfedelsteenbewerkers.

werk verricht, en niet zonder resultaat! We zijn nagenoeg de enige toeristen en zijn overall welkom – vaak is onze onbekendheid met de Oezbeekse taal een probleem om goed te communiceren, maar gastvrijheid en openheid zijn overall te constateren. We zien tegelontwerpers, houtsnijders, halfedelsteenbewerkers. En ze maken verschrikkelijk mooie dingen! Iets verderop merken we een overdekte markt, zoals ze in deze regio horen te zijn. De enorme variatie en eindeloze voorraad specerijen in grote jute zakken is bij ons favoriet. Al op afstand welriekend en vaak fel gekleurd: kerrie, saffraan, kaneel, en nog eindeloos veel meer. De grote stapels net uitgebeende beesten, opeenhopingen van afgeslagen geiten- en schapenkoppen die ons wat verwijtend aankijken, de met vele vliegen overdekte emmers vol met vet of ingewanden scores bij ons het minst! Daartussen allerhande voorwerpen, aangeboden door Oezbeekse, Tadjiekse, Koreaanse of Oeigoerse mannen en vooral vrouwen, vaak in heel kleurrijke kleding. Wat zijn die markten in het Oosten toch altijd weer fantastisch! Ik ben er in elk geval verzot op. Samarkand is een plaats

stenen van Timoers paleizen, mausolea en moskeeën in Samarkand zijn azuur of aquamarijn. De talloze moskeeën en medrasa's (Koranscholen) van Boechara zijn geel-bruin, en van vaak bijzondere schoonheid. Van die scholen en moskeeën zijn er overigens honderden; eeuwenlang is de stad cultureel en religieus het centrum van de Islam geweest. In de hele regio was de invloed ervan te merken. In de vorige eeuw speelde het 'Khanaat' Boechara een tamelijk belangrijke rol in de geschiedenis van Centraal-Azië en van Groot-Brittannië, dat net in die jaren bezig was met 'the Great Game', het Grote Spel om het keizerlijke Rusland af te troeven bij het inpalmen van Afghanistan, Centraal-Azië en de regio's in de Himalaya Nepal en Sikkim. Rivaal Rusland had, met groot geduld en niet minder gewelddadigheid, aanzienlijke delen van het huidige Siberië, zoals Turkmenië en Kazachstan, aan het eigen grondgebied toegevoegd. Het Khanaat Boechara lag in een gebied waarop vooral Britten een begerig oog wierpen en om vooral toch eerste in de race om grondgebied te zijn werd Kolonel Stoddard, een

om te bezoeken, als men er ooit de gelegenheid toe krijgt. Het 'exotische Oosten' lonkt al een beetje, op een wijze als je in het grotendeels moderne Tasjkent niet ervaart.

Boechara

Als we vijf uur in een toenemend drukkende temperatuur verder zijn gereden – de invloed van de twee uitgestrekte woestijnen aan weerszijden van de route – bereiken we Boechara. Waar de dominante kleur in Samarkand (in elk geval voor ons gevoel) de kleur blauw is, is de kleur van Boechara lichtbruin of khaki.

De vele tegels en geglazuurde bakstenen paleizen, mausolea en moskeeën in Samarkand zijn azuur of aquamarijn. De talloze moskeeën en medrasa's (Koranscholen) van Boechara zijn geel-bruin, en van vaak bijzondere schoonheid. Van die scholen en moskeeën zijn er overigens honderden; eeuwenlang is de stad cultureel en religieus het centrum van de Islam geweest. In de hele regio was de invloed ervan te merken. In de vorige eeuw speelde het 'Khanaat' Boechara een tamelijk belangrijke rol in de geschiedenis van Centraal-Azië en van Groot-Brittannië, dat net in die jaren bezig was met 'the Great Game', het Grote Spel om het keizerlijke Rusland af te troeven bij het inpalmen van Afghanistan, Centraal-Azië en de regio's in de Himalaya Nepal en Sikkim. Rivaal Rusland had, met groot geduld en niet minder gewelddadigheid, aanzienlijke delen van het huidige Siberië, zoals Turkmenië en Kazachstan, aan het eigen grondgebied toegevoegd. Het Khanaat Boechara lag in een gebied waarop vooral Britten een begerig oog wierpen en om vooral toch eerste in de race om grondgebied te zijn werd Kolonel Stoddard, een

aristocratisch officier van het Brits-Indische leger, rond 1838 naar Boechara gestuurd. Misschien was Stoddard voor deze opdracht de rechte man, maar in elk geval was Boechara niet de rechte plaats voor hem, zoals hij tot zijn schade heeft moeten vaststellen. Zijn volmachten waren beperkt; hij droeg brieven op zak van de Britse onderkoning van Indië in plaats van Koningin Victoria in eigen persoon. De onaangename Emir Nazrullah, die de vorige keer al genoemd is, voelde zich kennelijk zeer gestoken dat de onderhandelingen gevoerd werden door mensen die niet op zijn eigen vorstelijke niveau verkeerden! Erger, de goede Stoddard reed te paard tot aan de poort van de Ark, de indrukwekkende citadel met zijn khaki-kleurige muren, die in het vorig nummer van 'Opbouw' op een foto te zien was. Het voorrecht om daar te rijden was, zoals ieder toch weten moest, alleen aan de Emir zelf toegestaan! Het ergste van alles: de cadeaus die de koloniale bestuurders in Indië hem meegegeven hadden bevielen de Emir niet; ze waren niet kostbaar genoeg! Dus verdween de ongelukkige kolonel in de 'Bug Pit', die echt afgrijselijke kelder die zich zeseneenhalf meter onder de grond bevond, vol afschuwelijke insecten en amfibieën die de Emir reserveerde voor mensen op wie hij het speciaal voorzien had. Later kwam ook zijn (mislukte) redder kapitein Arthur Connolly in deze 'Ongedierte-kelder' terecht, wat de tussenkomst van ds Joseph Wolff teweegbracht. (zie vorig nummer)

Een afschrikwekkend museum

We hangen boven de balustrade rond deze onaangename kerker van terdoodveroordeelden, terwijl onze voortreffelijke gids Noila in rap Engels haar relaas doet. Bij deze verschrikkelijke plek is een klein museumpje ingericht, waarin foto's en voorwerpen te zien zijn van de straffen die de zeer islamitische heersers van Boechara hun niet-in-het-gareel-lopende onderdanen meenden te moeten opleggen. Een man vroeg in 1911 om opslag van zijn loon en kreeg in plaats daarvan vele pijnlijke zweepslagen; een ander raakte betrokken bij een protestdemonstratie en werd hevig afgetuigd; iemand die in 1916 de Ramadan niet hield liet 40 jaar later zijn rug aan de fotograaf zien; nog steeds was die rug ernstig misvormd door de vele striemen. Een (overigens zeer gerespecteerd, om niet te zeggen: geëerd) architect dronk een glas wijn bij de

ingebruikneming van een opgeleverd huis; de straf was 27 zweepslagen. De foto's tonen hem voor en na de 'behandeling'. Noila kent alle verhalen uit het hoofd en weet met verve aan-nemelijk te maken dat de Boecharse emirs, hoe dan ook, niet uitblonken door democratisch gedrag! Delen van het verhaal doen ons aan de anti-reli-gieuze propaganda van de Sovjets denken en ongetwijfeld heeft onze voortreffelijke gids haar scholing in de periode gehad dat de Russen hier nog volop de macht hadden.

Tegelijk krijgt de zaak een meer eigen-tijds karakter, als ze vertelt dat een paar van de gruwelijkste fotos's en voorwerpen – die er wel zijn! – op eis van min-of-meer nationalistisch – isla-mitische partijen verwijderd moesten worden. Dat was dus na de zelfstandig wording van het land. De Islam moest, zo vond de leiding van die partijen, positiever getoond worden dan tot dus-ver het geval was geweest! Lege plek-ken in de vitrine laten zien waar gewraakte voorwerpen en foto's ston-den c.q. hingen; de beweging van deze moslims is inmiddels echter ver-lopen; de regering ging onmiskenbaar tegen het partijbeleid in. Een van de leiders was daarom later naar Turkije gevlucht en woonde nu in Saoedi-Ara-bië, werd ons verteld.

Moskeeën en medrasa's

Hoe groot is de invloed van de Islam op het moment?, willen we weten. Onze gids die alle statistische gege-vens op een rijtje heeft (het oppervlak van de hele stad is 47 km²; de oude stad ca. 40 hectare. Inwonertal 235.000: 70% Tadjieken of Oezbeken, 14% Russen, 6% Tartaren; minder dan 1% Joods. Voor de jaren '20, toen de Revolutie uitbrak, waren er 9 syna-gogen; in de communistische tijd was er geen en nu zijn er twee in gebruik) weet ook hier het antwoord. Er zijn 40 moskeeën in gebruik en twee medra-sa's (Koranscholen). Een voor mannen en een andere voor vrouwen. Later komen we, in het interessante complex van de Ark, twee meisjes tegen met een hoofdbedekking. De jongste en kleinste is bepaald niet schuw en begint tot onze verbazing een gesprek, voor een deel ongetwijfeld om haar Engels op ons uit te proberen. Ze heet Sitora (wat 'sterren' betekent) en is elf jaar; met haar verlegener vriendin Mohigul (Maan-Bloem?) van twaalf, die er wat schuchter bijstaat, en een paar honderd andere meisjes volgt ze 's middags na de gewone schooluren les aan de medrassa. Ze wil 'Oja-mol-

Foto: Open Doors

Ook deze schitterende **madrassa**, onderdeel van de beroemde Rigistan, staat in de steigers.

lah' worden; dat wil zeggen dat ze dan in vrouwenkring religieuze lezingen mag doen, enz. Dat is boeiende infor-matie. Haar hele optreden bevestigt me eens te meer in mijn vermoeden dat niet alle vrouwen of meisjes met een hoofdbedekking even angstvallig contact uit de weg gaan. Sitora is een klein, gezellig en ook argeloos huppel-tje; ik ben benieuwd hoe zij zich ooit als 'Oja mollah' zal gedragen, maar ik zal – als man en buitenlander – op die vraag wel nooit antwoord krijgen.

Over verleden en heden

Eén ding is zeker. De prachtige stad Boechara wordt gekenmerkt door vele prachtige islamitische bouwwerken, die ook hier weer op grote schaal opknop-beurten krijgen. Op het grote plein bij de Kalyam toren, een 47 meter hoge minaret, wordt aan twee erg imposante moskeeën met succes restauratiewerk verricht. En zo gaat het overal met medrasa's en overdekte bazaars, kwartieren waar kooplieden hun waar aanbieden. „U moet weten dat Boe-chara volgend jaar 2500 jaar bestaat en dat hopen we grootscheeps te vie-ren”, vertelt Noila. „Feitelijk is het niet zeker dat het volgend jaar 2500 jaar geleden is, maar 't is bekend dat onze stad een paar jaar na Samarkand gesticht is en die heeft haar 25 eeu-wen-durend bestaan onlangs gevierd. We vinden daarom dat volgend jaar best een goede gelegenheid is. De UNESCO, dat is de culturele poot van de Verenigde Naties, heeft Boechara tot een 'wereld-cultuurstad' uitgeroe-pen. Hoewel ze geen fondsen tot haar beschikking heeft, helpt ze ons spon-

sors te vinden.” Is het grootse culturele en religieuze verleden van Boechara duidelijk, over het heden valt geen definitieve uitspraak te doen. Twee medrasa's is niet veel, als men weet dat er ooit 127 geweest zijn, die – op een na – alle door de Sovjetleiders gesloten zijn. (Toen was die ene medrasa bedoeld voor moslims uit heel centraal-Azië; er waren toen 250 studenten; nu is er in elk van de voor-malige Sovjet-republieken van islamiti-sche achtergrond wel zo'n school open. Het aantal studenten in deze medrasa ais nu, horen we, ca. 100.) Ook in Boechara horen we de oproep tot het gebed maar van verre. De bevolking lijkt zeker niet fanatiek mos-lim te zijn.

Toch vernemen we ook dat er beslist pogingen tot verdergaande islamise-ring ondernomen worden, zo niet door de eigen regering (die daar zeer op tegen lijkt, als je de verhalen mag geloven) dan toch door buurlanden. In 1992 werd een miljoen Korans aan het Oezbeekse volk aangeboden, door de Saoedi's. Volgens de verhalen staan in omliggende Islamitische landen zeker duizend mannen klaar om als Imam het voormalige atheïstische gebied voor de Leer van Allah en zijn Profeet te heroveren. In de nabije toekomst zal verder blijken of dat streven enige kans maakt of dat de regering een door haar ongewenst geachte grote nadruk op de religie weet te voorko-men. Het is een van de vele factoren die de toekomst van dit land en wel-licht van de hele Centraal-Aziatische regio in feite nogal onvoorspelbaar maakt.

Waarom ik geloof wat ik geloof

– 25 jaar l'Abri Nederland –

H. Algra, Den Helder

In de eerste bijdrage over het werk van l'Abri werd geschreven dat Huize Kortenhoeve in Eck en Wiel gedurende een aantal jaren minder intensief werd gebruikt. Van 1984-1994 lag het zwaartepunt van het l'Abri-werk in Utrecht. In Eck en Wiel waren er weekends en een zomerprogramma.

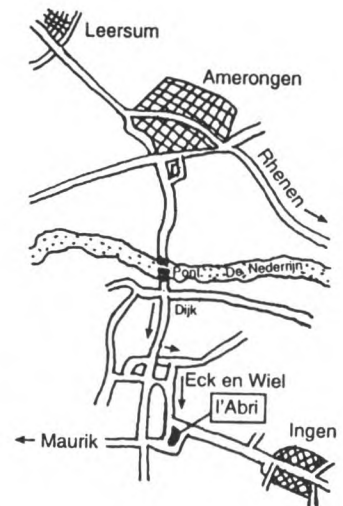
Vanaf september zal er echter in Huize Kortenhoeve weer een gestructureerd programma worden aangeboden over christelijke levensvisie en apologetiek (= de verdediging van het

christelijk geloof). Inmiddels hebben Henk en Riana Reitsema en Herman en Corine Schaeffer (met hun zoontje Jesse) er hun intrek genomen. Timon Ramaker zal in het najaar verhuizen naar Eck en Wiel.

Zij zullen gezamenlijk de leiding op zich nemen van de programma's in Huize Kortenhoeve. Christa Rietkerk gaat in het pand in Utrecht wonen. Ds. en mevrouw Rietkerk blijven betrokken bij de algehele leiding van het werk.

Zomerprogramma

Het zomerprogramma blijft een van de hoofdactiviteiten van het werk van l'Abri. Het zijn themaweken hebben een zeer uiteenlopend karakter. Deze zomer luiden de titels: 'Omgaan met

je eigen verleden', 'Vindplaatsen van God' en 'De verbeelding van het kwaad'.

In het eerste programma ging het bijvoorbeeld over de kwaliteit van relaties, over het persoonlijk verleden van mensen, over hun identiteit, over schuld en eerlijkheid. In de tweede themawEEK werd o.a. gesproken over het verlangen van mensen om iets van God te kunnen waarnemen. In de derde week stond de vraag centraal of het kwaad zo verbeeld kan worden dat het ontmaskerd wordt. Daarbij werden onderwerpen uit de kunst, de filmwereld en de muziek besproken. Uit de programma's blijkt hoezeer l'Abri met vraagstukken bezig is die de moderne mens direct raken. Steeds weer zijn we bezig met ons verleden en met onze identiteit; dag-in, dag-uit worden we geconfronteerd met allerlei soorten muziek, heel vaak hoor je de mens het verlangen uitspreken om toch maar te weten of er 'iets' is. Het zijn thema's die niet alleen buiten, maar ook binnen de kerk een rol spelen.

Diezelfde betrokkenheid komt ook naar voren in de recent verschenen jubileumbundel 'Platzak bij de wensput' (Kok Voorhoeve, 1996).

Verblijf op Huize Kortenhoeve

Naast de vele bezoekers van het zomerprogramma zijn er ook in andere perioden gasten in Eck en Wiel. Hun aantal varieert: soms zijn er maar enkele gasten tegelijk. Je kunt het verblijf zien als een soort levensschool, bijvoorbeeld na afloop van een bepaalde studie.

Hoe ziet een dag in Huize Kortenhoeve eruit? Naast Bijbelstudie en gebed worden er in de ochtend tapes beluisterd en eigen vragen besproken. Dat gebeurt niet 'zomaar'; de leiding is

*Domto-
ren en
Paus-
dam
vanuit
l'Abri –
Utrecht*

in handen van de vaste bewoners van Huize Kortenhoeve. 's Middags werken de gasten in en rond het huis. Een groot huis en een tuin vragen altijd onderhoud. Maar gelukkig hoeft je niet perse handig te zijn, er is ook plaats voor mensen met twee linkerhanden. 's Avonds worden er films bekeken of wordt er geluisterd naar muziek.

Veranderende vragen

Vraag aan ds. Rietkerk: *In 'Ik wou dat ik kón geloven' beschrijft u hoe de vragen die de mens stelt steeds weer verschuiven. Dat komt ook tot uiting in de thema's die op l'Abri worden besproken. Kunt u daar iets over vertellen?*

„Het thema van het werk van l'Abri is

We geloven in de wet van het mosterdzaadje

eigenlijk kort samengevat: 'waarom ik geloof wat ik geloof'. Alleen zie je in de wijze waarop die vraag aan de orde komt een verschuiving optreden. De aandacht is verschoven van de intellectuele grondslag naar de ervaring. De *argumenten* om te geloven maken minder indruk dan vroeger. Dat past bij het postmoderne denken. Als je een goed redelijk argument hebt gebruikt is het heel goed mogelijk dat de gesprekspartner waardering kan opbrengen voor de logische kant ervan, terwijl hij zich tegelijkertijd toch niet laat overreden. Wat mensen wel boeit, is hoe het geloof je gedrag beïnvloedt. Wat ook een gevoelig punt is, is de vraag naar de *zin* van het leven. Wat heeft het geheel voor zin, als er geen allesomvattend plan en geen doel van de geschiedenis aangewezen kan worden?"

Jongeren en geloof

Ds. Rietkerk: „Jongeren zijn erg gevoelig voor sfeer. Verder houden ze zich veel bezig met de ervaring. 'Ik voel niks als ik bid' is bijvoorbeeld zo'n opmerking. Men komt meer met emotionele en psychologische bezwaren. Een andere opmerking is: 'Ik kan er niks mee'. Met andere woorden: het christelijk geloof doet een appèl op iets wat ik niet op kan brengen, het sluit niet aan op wat ik meemaak. Nu is het gevaar natuurlijk aanwezig dat je meegaat, en natuurlijk moet je ook een eind meegaan om de mensen te

'raken' op het punt wat hen bezig houdt. Daarom hebben wij ook als vast onderdeel in het zomerprogramma een week met lezingen over 'persoonlijkheids-groei'. Toch gaan we ook tegelijkertijd verder met lezingen over de basisvragen, al kleden we het wel anders in dan

vroeger. Korter, directer, met kleinere discussiegroepen, zodat ieder zijn eigen vragen in durft te brengen en aansluiting kan zoeken bij bijvoorbeeld de eerder genoemde zinvraag. Maar echt meedoen met zo'n trend in de postmoderne wereld van fragmentarisering (=het in stukjes knippen van het leven; bijv.: op het werk hou je er andere normen op na dan thuis) en individualisering willen wij niet. Je wilt er toch tegenover stellen dat er echte gemeenschap mogelijk is in het licht van de zinnvolle samenhang met het leven, zoals de bijbel dat belicht."

De toekomst van de kerk

Utrecht is een stad vol kerken. Vlakbij de studeerkamer van ds. Rietkerk verheft zich de hoogste kerktoren van Nederland: de Domtoren. Op enige afstand staat de grootse Domkerk. Een bordje aan de gevel tegenover de pastorie laat zien dat die straat de Pausdam heet. De eerstvolgende zijstraat heet de Jeruzalemstraat. Binnen een straal van enkele honderden meters staat een tiental kerken. Allemaal herinneringen aan een groots kerkelijk verleden. *Maar heeft de kerk als zodanig op de door u beschreven manier nog wel toekomst? Wordt het niet helemaal anders?*

Ds. Rietkerk: „Wie weet gaan wij in onze tijd terug naar de tijd van de vroeg-christelijke kerk. Dat was een tijd waarin de kerk werfkracht had door de echte levende gemeenschap die zij vormde. Ze bestond uit een netwerk van gemeenschapskernen. De kerk als instituut – van kerkleiders, functionarissen, synodes en statuten – bestond toen nog niet. Als dat laatste weg zou vallen, maar het eerste element – de gemeenschap – toe zou nemen, zou ik er niet om rouwen. Ik verwacht wel wat van de beweging in onze tijd die 'gemeenteopbouw'

KORTEN, KORT SAMENVATTEN, POW – KORTAFSLUITEN
ve; om kort te gaan
abreuvage, abreuvement m znw v. abreuver
abreuver I overg drenken, bevochtigen, bevloeden; II overg overstelpen (de met); II wederk: s ~ zijn dorst lessen
abreuvon m afnemen, afnemen v. weeten, drinken m
abréviatif bn: signe ~ afkortingstekens o
abréviation v afkorting v
abri m schuilplaats v, toevluchtsoord o, toevlucht v, onderkomen o, beschutting v, afdak o; schuilgelegenheid v, schuilkelder m, bunker m; abri m (= wachthuisje o); à l'~ de beschut, beveiligd tegen (voor), veilig, gevrijwaard, onvankelijk voor; onder bescherming van; mettre à l'~ beveiligen, in veiligheid (onder dak) brengen; se mettre à l'~ (de) schuilen (voor), zich in veiligheid brengen (voor); sans ~ dakloos
abrius m overdekte halte v (v. openbaar vervoer), abri m
abricot m abrikoos v
abricotier m abrikozeboom m
abriter I overg beschutten, beschermen, beveili-

gevoelen
heel in bes
absorber I
gen, opslo
nemen.
(brandsto
ken, de k
trekken (a
dacht); II
drijven; s
wijden aan
absorption
ping v, abs
brank o, v
absoudre d
qn de qd
absoute v I
de kerkdien
abstenir v
laten; zich
abstention
abstention
ming onth

genoemd wordt. Werken aan de groei van netwerken. Is dát niet wat wij lezen in 1 Corinthe 12 – 14. Zo'n kerk zou nauw aansluiten bij de behoeften van de mens en veel nadruk leggen op het belang van het hebben van goede relaties."

Een gemengd gezelschap

Aan wat voor mensen moet ik denken bij l'Abri? Wie bezoeken de dinsdag-avonden? Wie gaan er naar Huize Kortenhoeve?

Ds. Rietkerk: „De meeste bezoekers hebben een kerkelijke achtergrond. Wel komen er ook altijd mensen van buiten de kerk mee. We ontmoeten zowel zoekende mensen als overtuigde jongeren, die nog wat meer toegerust willen worden om de confrontatie met de wereld aan te kunnen gaan. Je ontmoet theologische studenten, 'gewone' gemeenteleden, mensen die beschadigd zijn in hun leven en op zoek zijn naar antwoorden. Soms ontmoet je iemand die het werk van l'Abri ziet als een laatste kans om nog weer door het christelijk geloof geraakt te worden. Er zijn ook mensen bij die van Ichthus komen, van de Navigators, van de Evangelische Hogeschool. Over het algemeen gaat het wel om de mobiele groep mensen; als iemand een gezin heeft wordt het lastiger; de dertigers en de veertigers zijn duidelijk minder vertegenwoordigd dan de jongeren. Maar dat wil niet zeggen dat niet alle leeftijdsgroepen vertegenwoordigd zijn. Er zijn ook vaste bezoekers die al een heel leven achter de rug hebben. Kortom: een heel gemengd gezelschap."

De organisatie van l'Abri

Het werk van l'Abri gaat niet uit van een duidelijk zichtbare organisatie. Er is geen hoofdkantoor, er zijn geen vaste mensen in dienst om de organi-

satie te stroomlijnen. Uiteraard is het wel zo dat er het één en ander georganiseerd moet worden, maar dat gebeurt door medewerkers die ook andere taken hebben. De contacten vanuit l'Abri zijn vooral persoonlijke contacten.

Men kent een eigen circuit, er zijn mensen die de Nieuwsbrief ontvan-

blad een duidelijke koppeling zitten met het programma van l'Abri. Door middel van het blad blikken we terug op wat we hebben gedaan en we kijken vooruit op wat er nog komt. LEV zal in thematisch opzicht afgestemd zijn op de seizoenen van l'Abri. We hopen dat het eerste nummer aan het eind van de zomer kan verschijnen."

Timon Ramaker was op het moment van dit vraaggesprek bezig met de bewerking van een preek van ds. F.A. Schaeffer. Wat boeit hem aan die preken?

„Wat me opvalt is dat Schaeffer zo relevant is voor héél het leven. Hij raakt de diepere lagen van het mens-zijn; het zijn ook de vragen waar ik tegen aan loop. Je ziet dat hij de volle breedte van het christelijk geloof raakt en dat hij geen vragen uit de weg gaat. Het ging hem om de realiteit van het christelijk geloof in het hier-en-nu. Het inspireert me, dat zo'n oude preek nog altijd zó actueel is. Natuurlijk kan zo'n preek nog een keer worden afgedrukt in LEV. Schaeffer verwoordt met zijn preken nog altijd het hart van het werk van l'Abri: waarom ik geloof wat ik geloof, en dat in deze tijd."

Lezers van 'Opbouw' die meer willen weten over het werk van l'Abri kunnen contact opnemen met de medewerkers van l'Abri-Nederland; te bereiken op: Kromme Nieuwegracht 90, 3512 HM UTRECHT, telefoon 030 – 2316933 of op Huize Kortenhoeve, Burg. Verbrughweg 40, 4024 HR ECK EN WIEL, 0344 – 691914. Men kan op het adres in Utrecht ook het blad LEV bestellen.

gen, mensen die cassettebandjes en teksten van lezingen aanvragen. Voor veel mensen is l'Abri op die manier toch een vertrouwd adres.

Zoals in het vorige nummer van 'Opbouw' werd geschreven is l'Abri ontstaan vanuit het werk van de Amerikaanse predikant ds. F.A. Schaeffer en zijn vrouw Edith in Europa. De basis van het werk kwam uiteindelijk in Huémoz in Zwitserland te liggen. Inmiddels bestaan er over de hele wereld adressen: naast Zwitserland en Nederland kent l'Abri huizen of contactadressen in Engeland, Zweden, Duitsland, Korea, Zuid-Afrika, in de USA (2 en een derde adres in oprichting), in India en in Australië. Deze lokale afdelingen zijn zelfstandig, al is er natuurlijk wel sprake van onderlinge afstemming.

Contacten gebeuren tegenwoordig o.a. via E-mail. Maar er zit, aldus ds. Rietkerk, geen vastomlijnd plan achter die vestigingen. „Het werk van l'Abri verbreidt zich niet door middel van organisatie.

We geloven in de wet van het mosterdaadje. We mogen zaadjes planten en we bidden ervoor."

l'Abri is ook bezig met de voorbereidingen voor een eigen blad: LEV. Lev is het Hebreeuwse woord voor hart, maar er zit ook ons woord 'lef' (durf, visie) in. In het blad zullen geloof en cultuur een centrale rol spelen. Vooral Timon Ramaker houdt zich bezig met de voorbereidingen voor dit blad. Aan hem de vraag hoe het er inmiddels mee staat.

„Vaak heb je iets gehoord wat je nog een keer na wilt lezen. Of je kon niet naar een lezing komen, maar je wilt toch graag van de inhoud kennis nemen. Daar hebben we de cassettebandjes voor, maar er rijpte ook steeds meer het idee om het één en ander op papier te zetten. Er zal in het

Kruimels van de tafel

Mensen vangen

In Luc. 5:1 vv wordt verteld dat de discipelen na een nacht vruchteloos werken op aanwijzing van Jezus een overweldigende hoeveelheid vis vangen en dat Jezus dan tot Petrus zegt: van nu af zul je mensen vangen. Wat daar op en in het water gebeurde, was inleiding op en illustratie bij Petrus' roeping. Christus wilde hem duidelijk maken: alle geploeter om mensen te vangen stelt niets voor en is vruchteloos, als Ik de netten niet vol maak. Ook vandaag is dat nog een uitermate belangrijk gegeven, waarvan we ons terdege bewust moeten blijven. Het gaat met het mensen vangen in onze tijd niet zo geweldig, althans niet in Europa. In andere delen van de wereld worden de netten vaak tot barstens toe vol aan boord gehesen. Maar bij ons is kerkverlating het sleutelwoord. De vissen zwemmen in grote aantallen weg. En wat er nog gevangen wordt, mag bijna geen naam hebben. In zo'n situatie vragen de vissers zich uiteraard af: wat is er aan de hand? Zijn onze visstechnieken niet goed meer? Moeten we op andere methoden overstappen? Het is goed die vragen te stellen. Want natuurlijk kan het voorkomen dat er niets gevangen wordt, omdat de manier van vissen niet deugt. Dan moet daar snel wat aan gedaan worden. Maar we moeten op onze hoede zijn voor de gedachte – die in onze tijd sterk leeft – dat een goede methode van vissen automatisch tot een goede vangst leidt en dat men op plaatsen waar niets gevangen wordt, dus geen goede methode toepast. Want dat is niet waar. Petrus was geen amateur die geen verstand van vissen had. Hij was een vakman. Aan zijn methode mankeerde niets. Toch ving hij niets. Want Christus wilde hem duidelijk maken dat de vangst niet van ons en onze methoden afhangt, maar van Hem.

M.R. van den Berg, Groningen

Huize Kortenhoeve in Eck en Wiel

Foto: H. Algra

Hulp op maat aan Hongaarse gereformeerden (1)

Johan Kleijn, Rijswijk

In een sympathiek artikel wekte Pieter van Kampen enkele jaren geleden de Opbouwlezers op contacten te leggen met de 'bevrijde' christenen van Oost-Europa en daarvan in dit blad verslag te doen. Verscheidene lezers gaven daaraan gehoor. In een tweetal artikelen wil ik aandacht vragen voor een stichting die al sinds het midden van de jaren zestig contacten onderhoudt met de Hongaarse broederschap in verschillende Oost-Europese landen¹.

Begonnen als een particulier initiatief, ging de St. Steun Buitenlandse Christenen (S.B.C.) een coördinerende functie vervullen ten opzichte van plaatselijke comité's. Eén keer per jaar roept SBC in Ermelo een 'Hongarijedag' samen, waar de Oost-Europagangers elkaar nuttige adviezen geven. Sinds enige tijd bestaat er ook een coördinatie- en informatiewerkgroep met de naam 'Steunpunt Oost-Europa', Apeldoorn (tel. 055-2116224). Die werkgroep geeft antwoord op vragen als: wie wordt al geholpen, wat is het meest nodig, op welke manier kunnen we het best hulp bieden?

Renze Huizinga (S.B.C.)

Midden jaren zestig begon de Rijswijkse zakenman Renze Huizinga met het zenden van geld en boeken naar contactadressen in Hongarije. In het begin moest hij uiterst voorzichtig te werk gaan, want de ontvangers konden aan politieverhoren worden blootgesteld – allengs vrijer, toen de druk op de Hongaarse gereformeerden afnam. Er ontstond een groep van belangstellende gevers, die regelmatig een rondschrijven van br. Huizinga ontving. Op 18 september 1966 schrijft hij: „Levend in de tijd waarin al meer blijkt dat aan de Satan grote macht toegestaan is, daar is het reiken van een beker koud water aan degenen die aan verdrukking bloot staan wel bijzonder nodig, en... opdracht van onze Heer, die straks ook over deze dingen ('wat

hebt gij aan de minste dezer kinderen gedaan?') oordelen zal, Gods volk oordelen zal.” Al in de eerste twintig rondschrijvens wordt duidelijk waarop het werk zich gaat toespitsen: de zending van goede christelijke lectuur en de ondersteuning van predikantsgezinnen. Als het werk zich uitbreidt, besluit br. Huizinga, mede i.v.m. zijn leeftijd, het in een stichting onder te brengen. Op 9 juni 1967 passeert (gratis) de akte. De stichting ontvangt de bewust vaag gehouden naam *Stichting tot steun aan buitenlandse christenen*. Ze richt zich op steun aan Hongaars-sprekende gereformeerden in Oost-Europa en tracht „dit doel te verwezenlijken door het bevorderen van contact, door correspondentie en door toezending van christelijke lectuur, levensmiddelen, kleding en geld, alsmede door alle andere geoorloofde middelen. De geldmiddelen der stichting bestaan uit: kasgelden, collecten, giften, erfstellingen, legaten, subsidies, contributies en alle andere inkomsten.” Het is niet de bedoeling, schrijft br. Huizinga, „om gemeenschappelijk als leden der stichting het werk te gaan doen, wél om er voor te zorgen dat het werk door anderen binnen de stichting kan worden overgenomen en voortgezet. Ieder blijft zijn persoonlijke contacten onder zijn eigen naam onderhouden. Dus: geen officieel briefpapier en dergelijke dingen meer.”

Stichting zonder strijkstok

Persoonlijke contacten: dat wordt het wachtwoord van de Stichting S.B.C. Geen logge organisatie met bureaucratistische kosten. Ieder blijft zijn eigen contacten met de Hongaarse broeders onderhouden, maar door de Stichting nemen de mogelijkheden voor hulpverlening toe. S.B.C. heeft geen betaalde krachten in dienst, geen eigen auto's, tot voor kort zelfs geen eigen briefpapier. De medewerkers bekostigen hun reizen naar Hongarije zelf, inclusief de benzinekosten. Er wordt geen geld uitgegeven aan advertenties om het werk van de stichting bekend te maken. Toch kwam er landelijke aandacht en steun voor het werk. Al vele jaren staat S.B.C. in het informatieboekje van de Ned. Gereformeerde Kerken. In 1970 ontving S.B.C. uit die kerken ± f 37.000. In de jaren tachtig lag dat

bedrag tussen f 100.000 en f 137.000 per jaar. „En dat bleef het,” schrijft S.B.C. in 1992, „en daar deden we het mee. Dat geld kwam geheel ten goede aan het doel (financiële ondersteuning en uitgave en verzending van boeken; de enige 'organisatorische' onkosten bestaan uit porti en drukkosten van de circulaires, JHK). Geen vaste lasten, geen autokosten, geen vliegrenten, geen kantoor, geen publicaties of advertenties. *En geen reserves*. Soms hebben we wat meer armslag, soms wat minder. Maar al die jaren overschreed daardoor uw liefde de grenzen..”

Een woordvoerder van S.B.C. vertrouwde me onlangs toe: „S.B.C. heeft geen financiële reserves, maar 'leeft' van kwartaal tot kwartaal uit de hand des Heren. Projecten die werden aangevat, waren vaak financiële waagstukken.” Maar de Here voorzag – en liet de gelovige 'waaghalzen' winnen. Op 19 mei 1969 overleed, volkomen onverwacht, br. Renze Huizinga. Jongeren zetten het werk voort. Onder hen noem ik graag br. Chris Janse, wiens ingebouwde schuur vaak lijkt op een Hongaars boekenmagazijn. Al treft men er behalve boeken ook vuilniszakken vol kleding en schoeisel aan.

Ondersteuning broodnodig

Hongaarse predikanten kunnen niet rondkomen van het bescheiden tractementje dat ze van hun vaak zeer kleine gemeentes ontvangen. Soms ging de predikantsvrouw werken, ten koste van de kerkgang (want kerkgang en baan was in communistisch Hongarije een moeizame combinatie); soms deed de predikant zelf er ander werk bij, zoals het hoeden van kippen en varkens. Geld voor theologische literatuur was er niet. Er was geen emeritaatsvoorziening en de predikantsweduwe ontving geen pensioen van de staat wanneer ze 'niet had gewerkt' (sic!). In 1970 waren er al zestien Hongaarse predikanten die regelmatig steun van S.B.C. ontvingen. Een van hen schreef na ontvangst van een cheque: „Uw hulp is voor ons van grote waarde, niet alleen in stoffelijk, maar ook in geestelijk opzicht. Wij zijn soms in sombere stemming, zwaarmoedig en neerslachtig. In deze gemoedsgesteldheid doet het ons

goed aan u te denken, die ons liefhebt. Ook op zo'n manier krijgen we weer meer kracht in de ziel en blijdschap en dankbaarheid." Meer dan eens kregen medewerkers van S.B.C. te horen dat zonder de hulp uit Holland, naar de mens gesproken, vele Hongaarse dorpen allang van regelmatige Schriftuurlijke prediking verstoken zouden zijn. Door de ontvangers werd meer dan eens benadrukt hoe belangrijk dat *regelmatige* van de giften van S.B.C. is. Naast regelmatige ondersteuning heeft S.B.C. ook veel incidentele hulp verstrekt, b.v. wanneer een predikant een auto nodig had om zijn ver van elkaar gelegen gemeenten (vier gemeentetjes per predikant is niet ongewoon) te kunnen bearbeiten. Zo'n predikant kreeg dan een 'werkpaard voor het evangelie', een Trabant. In enkele gevallen maakte S.B.C. het mogelijk dat een predikantszoon theologie ging studeren. Andere studies werden door de staat bekostigd, de theologiestudie niet – zo dreigden de gereformeerde gemeenten van Hongarije in de toekomst 'herderloos' te worden. Anno 1995 zijn enkele tientallen gezinnen en predikant(sweduw)en financieel van S.B.C. afhankelijk. Uit een circulaire van maart 1994: „Een heel gezin met jongens, die nu naar de middelbare school gaan, dankt God dat de moeder niet meer hoeft te gaan werken in haar vroegere beroep, waarvoor alleen vele kilometers ver weg een mogelijkheid zou zijn. Een ander gezin kan, dankzij uw bijdragen, in de grote stad blijven wonen en hoeft niet naar de wijk van de meer armlastigen." Een jonge bakker, die drie jaar geleden tot geloof kwam, kan dankzij S.B.C. een opleiding volgen aan een bijbelinstituut (zijn ouders willen hem financieel niet bijstaan). En wat te denken van een brief, gedateerd 31 januari 1995, van een vrouw die haar bovenarm en schouder bijna niet meer kan bewegen, maar voor haar verwarming houtjes moet sprokkelen? Dankzij de ondersteuning van S.B.C. hoopt ze dit jaar een gasaansluiting te kunnen krijgen. Ze wist gelukkig niet dat op dat moment de kas van S.B.C. bijna leeg was...

Inflatie, maar niet van Psalmwijzen

Rondom de Wende trad er een zekere verbetering op in de situatie van de predikanten. Voor het geven van godsdienstonderwijs op de scholen werd opeens iets uitbetaald, zodat sommige dominees hun vieze varkens konden verruilen voor jonge schapen. Maar door de torenhoge inflatie is de situatie

intussen nijpender dan ooit. Al in 1986 schreef een oudere predikant dat zijn pensioen juist voldoende was om huur, gas en licht te betalen. Door de inflatie neemt anno 1995 ook de behoeften aan gedragen kleding en schoeisel uit Holland weer sterk toe. Het is weer net als in 1982, toen een S.B.C.-medewerker in zijn reisverslag schreef: „Als we ergens kwamen (ook onaangekondigd) constateerden we altijd weer dat er kleren werden gedragen die enkele jaren geleden gebracht waren. De opmerking 'Al onze kleren zijn uit Holland' is toch ook niet verwonderlijk als je aan dat salaris en die hoge prijzen denkt. Toch bleek ook nu weer dat voor hen de materiële dingen als geld en kleren niet het belangrijkste zijn. De wetenschap: we worden niet vergeten, er wordt aan ons gedacht, doordat er post komt en bezoek, blijkt in zo'n situatie van isolement veel belangrijker. Vandaar ook dat samen bijbellezen, zingen en bidden. Goed dat we ginds en hier dezelfde Geneefse wijzen hebben!" (Amen! JHK)

Toch is de financiële hulp 'für uns lebenswichtig', zoals in 1990 een jonge predikant, bij wie het vierde kind op komst was, schreef. S.B.C. voegt eraan toe: „Stijgende prijzen en inflatie maken dat 'lebenswichtig' voor gehandicapten, bejaarden en jonge gezinnen begrijpelijk."

Roemenië

Sinds de tweede helft van de jaren tachtig helpt S.B.C. ook Hongaarssprekende gereformeerden in Roemenië (Erdély). Men doet dit voornamelijk via vertrouwde gezinnen in Hongarije: „Zij hebben een betere toegang in Roemenië dan wij en zij proberen al zoveel mogelijk te doen, maar kunnen zonder ons ook maar weinig." Eind 1988 worden de Hongaren opeens met grote groepen vluchtelingen uit Roemenië geconfronteerd, want het leven is daar intussen ondragelijk geworden. Ceaucescu is bezig het ene Hongaarse dorp na het andere met de bulldozer plat te walsen. Januari 1989: „In diverse Hongaarse dorpen langs de Roemeense grens komen nu al maanden achtereen dagelijks vluchtelingen aan. En vanuit die dorpen reizen Hongaren, indien maar enigszins mogelijk, naar Roemenië om te helpen. Vluchtelingen worden aan werk geholpen, al is 't maar voor tijdelijk, en met Gods Woord en daad bijgestaan."

Ook hier springt S.B.C. bij, via 'persoonlijke contacten' in Hongarije. In 1992 vertrouwt een Hongaarse predikant een medewerker van S.B.C. toe:

„Die hulp van S.B.C. en die hulp van gemeente tot gemeente is het meest effectief. Wat in grote organisaties terecht komt: we zien er weinig van. Ook het zonder goede voorbereiding 'dumpen' van grote voorraden kleding en voedsel de laatste jaren brengt menige dorpspredikant in Roemenië in tijdsgebrek en nood. De kleine hulp, de zorg voor iets extra's, voor passende kleding en schoeisel, voor medicijnen, voor een auto misschien of kerkmeubilair, voor kinderbijbels zo tegen de Kerstdagen: die hulp komt ter plekke, die is effectief!"

Boeken als brood

S.B.C. heeft twee handen. Met de ene hand biedt zij financiële en praktische ondersteuning; het grootste deel van haar budget gaat door die hand. Met de andere verstrekt zij Hongaarse literatuur-bij-de-bijbel, die door de ontvangers als brood wordt ervaren. Volgende keer hoop ik (onder de kop: *Brood voor hongerige Hongaren*) over die andere hand te schrijven en de rol te belichten die S.B.C. speelt in de strijd om de Hongaarse jeugd. Dat zal dan het laatste artikel zijn over dit onderwerp.

1. In 'Vijf jaar na de val van de Muur' (16 dec. 1994; 38e jaarg. nr. 25) kondigde ik deze artikelen al aan. Excuus voor het uitstel.
2. Giften voor S.B.C. kunnen worden overgemaakt op postgiro 1468217 t.n.v. St. Steun Buitenlandse Christenen, Corn. van Zantenstraat 214, 2551 PR 's-Gravenhage.

Libera me

*dagen
als de dood
voor het leven
begraven
in mijzelf*

*een schaduw valt
over mijn gezicht
kijk ik op
zie ik ogen
vol zachte glans
raken handen mij aan
voel ik de pijn
van mijn bestaan*

*keer ik terug
naar het leven*

Emilie

Niet door geweld maar door Geest (10)

(Zacharia)

Koos Veeffkind

Jesua had het goed gezien: onder de mensen die Modeïn uitvluchtten en de bergen introkken, was ook Mattanja.

Even was er een schok van blijdschap door de vader heengegaan: zijn zoon leefde nog!

Hoe dat mogelijk was wist hij niet, kon hij ook niet weten, maar een feit was het.

Maar groter was het gevoel van pijn en teleurstelling dat zich van hem meester maakte.

Mattanja veronachtzaamde de lessen van zijn vader en ging achter priester Matathias aan.

Matathias, die de weg van het geweld verkoos boven de weg van het geduld. En Jesua begreep dat geweld slechts zou leiden tot meer geweld. En dat alleen het geloof en het geduld der heiligen de wereld zouden overwinnen.

Mattanja had hard moeten werken, de afgelopen dagen.

Hij had ook veel geleerd. Ieder ogenblik dat de jongens die de moordpartij hadden overleefd, kans zagen om éven met elkaar te praten, prátten zij ook met elkaar – hartstochtelijk zoals joodse jongens dat kunnen doen. Eén ding hadden al die gesprekken in elk geval opgeleverd: de overtuiging dat het laffe verraad van de Syriërs gewroken moest worden.

Gewroken moesten worden het onschuldige bloed van hun leeftijdgenoten en het diepe verdriet van hun vaders en moeders. Maar gewroken moesten worden vooral de schande het volk Israël aangedaan en de smaad die Jahweh zelf hierdoor had ondervonden.

Wat er moest gebeuren en hoe, wisten de jongens zelf niet. Maar over één ding waren ze het eens: wie de kans schoon zag, moest aan de greep van de Syriërs ontsnappen. En zij beloofden elkaar plechtig dat ze, als ze vrij zouden zijn, de vijand te vuur en te zwaard zouden bestrijden.

Voor Mattanja deed zich al gauw een gelegenheid voor.

Hun commandant kreeg opdracht om in de dorpen van Juda de godsdienstige maatregelen van de koning bekend te maken. En hij vroeg de jongens of één van hen in het bergland de weg kon wijzen.

Natuurlijk kon Mattanja dit: hij had het gebied zó vaak met zijn vader doorkruist!

Misschien kwamen ze wel in de buurt van Modeïn, misschien kon hij zijn vader een teken van leven geven! De commandant vermoedde wel waarom de jongen zo bereidwillig was om hem de weg te wijzen, maar hij had geen keus. En bovendien verloor hij zijn waardevolle gids geen ogenblik uit het oog.

Tijdens de volksvergadering in Modeïn moest de jongen in de buurt van de commandant blijven.

Toen deze zijn mededelingen had gedaan en de eisen van de koning had bekendgemaakt, toen er eerst verwarring en daarna algehele opschudding onder het publiek ontstond, toen bovendien de commandant en de Jood die hem zijn diensten had aangeboden door Matathias waren gedood – ontstond er zo'n verwarring onder de soldaten dat ze Mattanja éven uit het oog verloren en aan zijn lot overlieten.

Van dit ogenblik maakte de jongen gebruik om er bliksemsnel vandoor te gaan, in de richting van zijn vader. Deze had zijn zoon niet kunnen zien, maar Mattanja zijn vader wel.

Toen klonk opeens de kreet van priester Matathias: „Wie liever vrij is onder de blote hemel dan slaaf in zijn eigen huis, die volge mij!”

En Mattanja dacht aan de gesprekken met zijn lotgenoten in Jeruzalem en aan de belofte die zij elkaar hadden gedaan.

En voor hij zelf goed door had wat hij deed, vluchtte hij met de priester mee de bergen in.

Zandbak in de kerk

Vakantie. Andere mensen, andere omgeving, andere kerk.

Ook dat laatste is best aardig voor een keer.

We kampeerden in Limburg, waar je niet bepaald struikelt over protestantse kerken.

Van mijn jongste zusje, die in dat gedeelte van het land woont, hoorden we dat op een paar kilometer van onze camping een oud kerkje staat, waar zondagsmorgens een dienst word gehouden. „Dan komen wij daar ook naar toe. Gezellig!” voegde ze er aan toe.

Het kerkje was die zondagmorgen propvol. „Meer dan de helft vakantie-gangers”, schatte mijn zusje geroutineerd. Tot onze verrassing zat de campingbaas, die we die nacht nog laat hadden zien patrouilleren tussen de tenten, achter het orgel. Hij had maar weinig nachtrust gehad en zette (misschien daardoor) ruim een terts te hoog in. Ons morgenlied kwam er wat geknepen uit.

De predikant las de tekst. De geschiedenis van Jezus en de Samaritaanse vrouw. De dominee sprak eerst met de kinderen. Dat vind ik normaal al heel plezierig en de manier waarop hij dat deed maakte het extra leuk.

„Wie is er niet bang”, begon hij.

„Ik niet”, zei Tjerk, de jongste van mijn zusje, stoer.

„Kom dan maar naar voren en ga daar maar zitten.”

De dominee kwam achter de kathedraal vandaan en nam plaats naast mijn neefje op een stenen rand van het verlaagd middenstuk in de kerk. Hij begon: „Stel je eens voor, dat je op de rand van de zandbak zit. Het zand is vies... Er speelt niet één kind in de zandbak en er wil ook niemand met je spelen. Eigenlijk is dat wel een beetje je eigen schuld, want je bent heel vervelend geweest. Alle kinderen staan aan de andere kant van het schoolplein. Hoe kijk je dan?”

Tjerk liet onmiddellijk zijn schouders hangen en richtte zijn ogen op zijn knieën. „Juist. Dan ben je bedroefd”, zei de predikant goedkeurend. „Nu komt er iemand en die zegt tegen je: ik doe nieuw zand in de zandbak. Prachtig zand. Wees maar niet meer bedroefd. Ga het ook maar aan de anderen vertellen.”

Mijn neefje begon te stralen en stond

op. „Vooruit, ga de andere kinderen maar uit de kerk halen”, zei de predikant geamuseerd. „Zeg maar: kom erbij, kom spelen in de zandbak.” Tjerk liep de kerk in. „Kom erbij, kom spelen in de zandbak”, nodigde hij suggestief uit. Alle aanwezige kinderen kwamen naar voren en schoven aan. Het werd helemaal gezellig. De pastor legde het verband uit tussen de waterput en de zandbak en daarna keerden de kinderen naar hun plaatsen terug. Sommigen ernstig. Sommigen verlegen lachend. Achteraan dribbelde een klein meisje.

„En, hoe was het”, zei haar vader vertederd.

„Niet leuk... Niet leuk! Ik heb helemaal niet gespeeld... Er was geen zandbak. Er was helemaal niets!” jammerde ze verongelijk.

Ze had alles letterlijk genomen.

De rest van de kerkmensen niet en dat was maar goed ook, want de predikant kondigde de collecte als volgt aan: „Nu krijgt iedereen gelegenheid om de gaven in te zamelen!”

„En gelukkig maar één die het deed”, glimlachte onze dochter na afloop. Ik vraag me na zo'n uitspraak altijd af wat er bij ons voor vreemde dingen in de zondagse gang van zaken zijn gesloten. Misschien moeten we het eens vragen aan een vakantieganger?

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Feestkleed

*Ik ben van U, door U gemaakt,
van U vervreemd en kwijtgeraakt,
door u gevonden, poedelnaakt
gestroopt en toen gewassen.*

*Nu staat U met het feestkleed klaar,
bang en onzeker sta ik daar
en durf het niet te passen.*

*Want ik zie alle scheuren al,
de vieze vlekken als ik val
of uitglijd, onbezonnen.
Heer, wat bent U begonnen!*

*Jij bent mijn eigen kleine meid,
dit feestkleed, dat is kwaliteit,
angstafstotend, hemelglans.
Grijp het aan mijn kind en dans.*

Jeannette

De vorige maal kreeg je van mij een kaartje met plaatsen waar Paulus en Silas waren geweest tijdens hun tweede zendingsreis.

Natuurlijk maakten ze in elke plaats wel iets mee. Hierover gaan de volgende vragen.

Bij sommige vakjes staat een cijfer, zet die in de volgorde van 1-11 en je vindt een beroep dat Paulus uitoefende.

- Welke apostel met een griekse vader ontmoetten Paulus en Silas in Derbe en Lystra? Hand. 16:1
- In Troas kreeg Paulus een droom over een man die hem riep te komen. Waar moest Paulus naar toe? Hand. 16:9
- Paulus en Silas varen dan naar Filippi waar ze gaan wonen bij een vrouw die Lydia heet. Wat voor beroep had Lydia? Hand. 16:14
- Ze ontmoeten in deze plaats een slavin. Waar leed deze slavin aan? Hand. 16:16
- Als de slavin genezen is zijn de eigenaars erg boos omdat ze hun verdiensten kwijt zijn en ze laten Paulus en Silas geselen. Waar worden de apostelen dan gebracht? Hand. 16:23
- De apostelen worden in een houtblok vastgezet in het binnenste van een kerker. Waardoor komen ze los? Hand. 16:26
- De gevangenvaarder komt met zijn gezin tot geloof maar Paulus en Silas moeten de stad verlaten. Waar gaan ze dan naar toe? Hand. 17:1
- Als de joden ze ook daar weggagen blijft Timotheus achter. Wie nog meer? Hand. 17:14
- Wat waren er in Athene veel? Hand. 17:16
- Na Athene kwam Paulus in Corinthe en hij preekte daar anderhalf jaar. Dan brengen de joden hem naar de rechtbank. De rechter wil geen recht spreken over geloofszaken en jaagt de joden weg. Wie was die rechter? Hand. 18:14
- Naar welke plaats gaat Paulus over zee van Efeze vandaan?

1.

						10		
--	--	--	--	--	--	----	--	--

2.

7								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

3.

										9					1		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	---	--	--

4.

										6		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

--	--	--	--	--	--

5.

	5								
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--

6.

		11							
--	--	----	--	--	--	--	--	--	--

7.

4											
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8.

			8	
--	--	--	---	--

9.

												3
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

10.

--	--	--	--	--	--

11.

		2					
--	--	---	--	--	--	--	--

De plaatsen van de vorige keer waren:

Derbe, Lystra, Troas, Filippi, Berea, Athene, Corinthe, Efeze, Caesarea.

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Kerkdiensten in het buitenland, overeenkomsten en verschillen

Nu mijn vrouw en ik de laatste jaren enkele tientallen kerkdiensten in Duitsland en Zwitserland hebben bijgewoond, zijn er allerlei dingen opgevallen, die daar wel en hier niet zo zijn, en natuurlijk ook andersom. Zal ik zo maar enkele dingen noemen die ons zijn opgevallen? Wanneer men de kerk binnenkomt, gaat men eerst staan voor een persoonlijk, stil gebed. Dit wordt door de mannen en door de vrouwen gedaan. Ieder bidt dus eerst, voordat hij in de bank gaat zitten, apart voor zichzelf.

Iets anders dat ons is opgevallen is dat er bijna geen orgelspel voor de dienst is. Wel is het opvallend rustig. Als je als buitenlander iets zachtjes tegen elkaar zegt, voel je je eigenlijk wat brutaal tegenover die zwijgende mensen.

Dat geeft wel een sfeer van rust en vrede vóór de kerkdiensten. Wat ik wel jammer vind, is dat je nimmer een kerkeraad ziet. Altijd – zowel in Duitsland als in Zwitserland – zie je de dominee als de rabbi in de synagoge, alleen. Dat vind ik bijzonder jammer. Wanneer ik een Duitse collega vertel hoe wij het gewend zijn, vindt hij dat bij ons erg stijlvol en prachtig. Dat moeten wij ook zo houden! Omdat men geen kerkeraad ziet, is er dus ook geen collecte tijdens de dienst: achter in de kerk staat een bus, die dan telkens een andere bestemming heeft, die natuurlijk wel duidelijk bij de afkondigingen wordt bekend gemaakt.

Typisch in Zwitserland vind ik de gewoonte dat bij het gebed alle mannen en vrouwen moeten staan.

Net zoals men in sommige kerken doet bij de geloofsbelijdenis bijvoorbeeld. Daar zit toch wel iets moois in: men staat als gemeente tijdens het gebed voor het aangezicht des Heren. Terwijl in Duitsland de predikant wel zijn handen gebruikt bij het uitspreken van de zegen, doet de Zwitserse dominee dat niet. Maar het is wel de gewoonte dat de gemeente altijd de zegen beantwoordt met een lied. Zo gaat men na de zegen met een lied naar huis. Toevallig maakten we eens een intrede mee, waarbij opviel, dat altijd de praeses van de classis de nieuwe predikant bevestigt in zijn resort; ook weer anders dan bij ons. Een door ons bijgewoonde doopdienst stelde ons wat teleur: de doopouders en het kind werden in het geheel niet toegezongen, er werd ook verder in de dienst geen enkele toespeling gemaakt op het Sacrament. In Duitsland gebeurde het zelfs na afloop van de dienst in een speciale samenkomst, compleet met fotograaf! Gelukkig gebeurt het ook wel anders in de Duitstalige landen, maar deze dingen vallen dan wat pijnlijk op.

Jammer is dat hun liedboek weinig psalmen kent! Er staan er wel een aantal in, maar zo rijk voorzien als bij ons is men helaas bij lange na niet. De toga is in de Duitstalige landen iets anders, meestal maar driekwart van de lichaamslengte, terwijl wij hem voetvrij dragen. En natuurlijk zijn er nog wel meer kleine verschillen. Ook heb ik de lezing van de wet of een verootmoediging gemist, dat vond ik

jammer, omdat de wet des Heren juist een tweeledige functie heeft in de eredienst: een belijdenis van schuld en een regel voor een dankbaar leven. Als laatste staat in deze landen de predikant altijd achter in het kerkportaal, zodat een ieder die hem wat wil zeggen of vragen, meteen even bij hem terecht kan.

Een volgende keer hoop ik iets uit de Engelstalige kerkdiensten te vertellen – waarvan we maar een paar hebben meegemaakt. Maar het stemt wel tot grote vreugde als we weten dat we met al die kerken over heel de aarde drie gemeenschappelijke geloofsbelijdenissen hebben: de Apostolische, die van Nicea en die van Athanasius. Al heb ik die laatste niet zo vaak horen voorlezen! Fijn is het als we hier dichtbij en daar verweg dezelfde Heiland mogen belijden die ons de weg tot behoud wil wijzen.

Dit artikel knipten wij uit het 'Hervormd Weekblad'. Het werd geschreven door Ds. S.J. Seinen. Het is inderdaad interessant de in- en opzet van kerkdiensten in binnen- en buitenland met elkaar te vergelijken. Wij moeten nl. onze belangstelling niet beperken tot onze Nederlands gereformeerde kerken. Overal in de wereld heeft de HERE zijn kerk geplant en de proclamatie van het grote nieuws van het gekomen en komende rijk van God gaat voort tot aan de einden der aarde. Dat heeft te maken met onze missionaire opdracht! Wie iets daarvan beleeft proeft de rijkdom van de pluriformiteit van Christus' werk.

O. Mooiweer, Enschede

Op 24 juli 1996 is op 77-jarige leeftijd in de Here ontslapen onze lieve broer, zwager en oom

ELBERT VOS

1 Thess. 4:13-18

Utrecht: A. Vos
J.A. Vos-van Dijk

Middenmeer: A. Vos
P. Vos-Coumou

Neven en nichten

Utrecht, 26 juli 1996

OBI... Al 8 jaar overwintering op Bali

Ontvlucht kou en gladheid voor 4, 6 of 8 weken in jan. 1997.
Keuze uit 10 hotelparken.
Te combineren met Sumatra, Maleisië, Singapore.

Nieuw: HOTELWISSELPLAN!

Nederlandse arts gaat weer mee.
Ds. J.M. Smelik uit Nieuwegein, gastheer op Bali in hotel Dhyana Pura, gaat voor in de kerkdiensten.

Infodagen: 14 en 28-8 in Nunspeet, 23-8 in Akersloot.
Inl.: OBI, tel. 038-4229038, fax 038-4230638

